

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

GÜLSÜM KESTANECİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/7477)

Karar Tarihi: 27/10/2021

R.G. Tarih ve Sayı: 25/11/2021-31670

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Raportör : Zehra GAYRETLİ
Başvurucu : Gülsüm KESTANECİ
Vekili : Av. Haşim ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sadece mülk sahibi olunması esas alınarak idari para cezası verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. İkinci Bölüm tarafından niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Manisa'nın Yunus Emre ilçesine bağlı Horozköy Mahallesi'nde bulunan 5495 parsel sayılı taşınmazın maliki iken 20/5/2013 tarihinde söz konusu taşınmazı satış yoluyla S.Ç. isimli bir şirkete devretmiştir.

10. Manisa Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün (Müdürlük) 11/9/2015 tarihli tutanağında belirtilen "*tarım arazisine gerekli izinler alınmadan moloz dökülerek doğal yapısının bozulduğu, arazinin tarla vasfının yitirilmesine sebep olduğu*" gerekçesiyle 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca S.Ç. hakkında 31.185 TL idari para cezası uygulanmıştır. Bu cezaya itiraz edilmesi üzerine Manisa 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 19/4/2016 tarihli kararı ile itiraz kabul edilerek idari para cezası kaldırılmıştır. Kararın gerekçesinde bilirkişi raporları ve uydu görüntülerine göre kabahate konu arazinin tarla vasfını 2012 Ağustos ile 2013 Şubat tarihleri arasında yitirdiğinin anlaşıldığı, bahsi geçen tarihler arasında ise arazinin mülkiyetinin başvurucuda bulunduğu, idarenin Gülsüm Kestaneci aleyhine idari para cezası düzenleme konusunda muhtariyete sahip olduğu belirtilmiştir.

11. Bunun üzerine anılan Müdürlüğün görevlilerince tarla vasıflı arazinin moloz dökülerek doğal yapısının bozulduğu ve arazinin tarımsal niteliğinin kaybedildiği tespit edilerek mahallinde tutanak altına alınmıştır. Bu husus 27/6/2016 tarihli yazı ile başvurucuya bildirilmiştir. Müdürlük aynı yazıda bu bildirimin tebliğinden itibaren üç ay içinde arazinin eski hâline getirilmesi gerektiğini, aksi takdirde 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (a) bendi gereğince idari para cezası uygulanacağını da belirtmiştir.

12. Bildirilen sürede arazinin eski hâline getirilmediğinin idare tarafından tespit edilmesi üzerine arazinin toprak yapısının izinsiz olarak bozulduğu ve arazinin tarımsal niteliğinin kaybedildiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca 31.185 TL idari para cezası uygulanmasına 8/6/2017 tarihinde karar verilmiştir.

13. Başvurucu, bu idari para cezası kararına karşı 29/6/2017 tarihinde Hâkimlik nezdinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde özetle kabahate konu tarım arazisinin toprak yapısının bozulmasına neden olan *moloz dökme* eyleminin asıl failinin bulunması gerektiğini, bu yönde idarece hiçbir çaba harcanmadığını, arazinin toprak yapısının bozulduğunun belirtildiği tarihlerde kendisinin yurt dışında ikamet ettiğini, dolayısıyla bu kabahatin meydana gelmesinde kendisine atfedilebilecek bir kusurun

bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, dilekçesinde ayrıca araziye moloz döküldüğü hususunda Türkiye'de yaşayan oğlunun 2/1/2014 tarihinde ilgili idari mercilere -bazı deliller de sunmak suretiyle- ihbarda bulunduğu hâlde idarece herhangi bir işlem yapılmadığını da belirtmiştir.

14. Hâkimlik; söz konusu taşınmazın mülkiyetinin başvurularda bulunduğu tarihlerde büyük oranda tarımsal arazi vasfının yitirildiğinin açık olduğu, bu durumda ilgili mevzuat uyarınca uygulanan idari para cezasının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun itirazını 11/1/2018 tarihinde reddetmiştir. Hâkimliğin gerekçeli kararında arazinin tarla vasfının kimliği belirsiz kişilerce bozulduğu yönünde başvuru tarafından yapıldığı ileri sürülen ihbarların ise arazinin satışından sonraki tarihlerde gerçekleştirildiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İtiraz dilekçesi içeriği, kurum cevap dilekçesi ve tüm dosya kapsamı incelendiğinde; Muterizin itiraza konu taşınmazı 20/05/2013 tarihinde sattığı, çevre kirliliğine yol açıldığı şeklindeki ihbarları ise bu tarihten sonra yaptığı, tarımsal arazi vasfının söz konusu taşınmazın mülkiyeti muterizde iken kaybedildiği, bu durumun 5403 S.K'nun 13. maddesine aykırılık teşkil ettiği, aynı yasanın 21/a maddesi uyarınca nisbi nitelikte idari para cezasına hükmedildiği, cezanın 8 yıllık soruşturma zamanaşımı süresi içinde tahakkuk ettirildiği, neticede verilen cezanın usul ve yasaya uygun bulunduğu anlaşıldığından, Manisa Valiliği, İl Gıda Tarım Ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün 02/06/2017 tarih ve 2017/16 sayılı idari yaptırım kararının hukuka uygun olduğuna ve yerinde görülmeyen itiraz başvurusunun reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

15. Başvurucu, daha önce itiraz dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrar ederek bu karara itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı Manisa 2. Sulh Ceza Hâkimliğince söz konusu kararda bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle 2/2/2018 tarihinde reddedilmiştir.

16. Nihai karar 19/2/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 15/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 5403 sayılı Kanun'un "Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Kurulun uygun görmesi şartıyla;

...

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir."

19. 5403 sayılı Kanun'un "Tarım arazilerinin amacı dışında kullanılmasına ve toprak koruma projelerine uyulmamasına ilişkin cezalar ve yükümlülükler" kenar başlıklı 21. maddesinin -olay tarihinde yürürlükte bulunan- (2) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(2) Tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması halinde, aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir ve yaptırımlar uygulanır:

a) Arazi kullanımı için izinsiz işe başlanmış ve çalışmalar devam ediyorsa; valilik işi tamamen durdurur, yapılan iş tamamlanmış ise kullanımına izin verilmez. Kullanılan arazi tarım dışı amaçlı kullanıma uygun yerlerden ise kullanılan alanın her metre karesi için bir Yeni Türk Lirası idari para cezası verilir ve bu Kanunda öngörülen tedbirlerle birlikte gerekli izinlerin alınması şartıyla işin tamamlanmasına veya iş bitmiş ise kullanımına izin verilir."

20. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "Kast veya taksir" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"Kabahatler, kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde, hem kasten hem de taksirle işlenebilir."

B. Uluslararası Hukuk

21. Eldeki başvurunun değerlendirilmesi sırasında gözönünde bulundurulmuş uluslararası hukuk kaynakları için bkz. *Ahmet Altuntaş ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/19616, 17/5/2018, §§ 19-22.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 27/10/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; kabahate konu arazinin tarla vasfını kaybettiği belirtilen dönemde yurt dışında bulunduğu ilişkin pasaport kayıtlarını yargı makamlarına sunduğu hâlde kendisinin işlemediği bir fiilden sorumlu tutulduğunu, yargılama süresince delillere etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığını, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan özel güvence hükmü şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurunun özü, salt mülk sahibi olduğu

gerekçesiyle kabahat eyleminden sorumlu tutulmaya ilişkindir. Dolayısıyla başvurunun iddialarının masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Başvurucuların ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi; Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmektedir.

28. Diğer taraftan Sözleşme'nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (*Onurhan Solmaz*, §§ 23, 24). Anayasa Mahkemesi, daha önce kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyumsuzlukların da *suç isnadına ilişkin uyumsuzluklar* kapsamında Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı içinde yer aldığına karar vermiştir (*Remzi Durmaz*, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26).

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.*" şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile *adil yargılanma* hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber Anayasa'nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (*Adem Hüseyinoğlu*, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

31. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133,

K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti *asıl* olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez (*Kürşat Eyol*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

32. Masumiyet karinesi kapsamında yer alan ve iddia edenin iddiasını ispatla yükümlü olması kuralı, Anayasa'nın 38. maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte genel anlamda suçun kanıtlanması yükümlülüğü iddia edende kaldığı sürece savunmasını oluşturmak için ispat yükünü sanığa devreden kurallar ile hukuki veya fiili varsayımların olduğu durumlarda ispat yükünün yer değiştirmesi masumiyet karinesine aykırılık taşımaz (AYM, E.2013/38, K.2014/58, 27/3/2014). Ancak suç isnadını içeren karinenin aksinin başvuru tarafından yargılama sırasında ispat edilebilmesinin mümkün olması, hâkimin de bu yönde ileri sürülen iddiaları inceleyip kararını buna göre verebilmesi, bir başka ifadeyle karinelerin kişiyi otomatik olarak *suçlu* hâline getirmemesi gerekir. Karineler, masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmamalı ve suç isnadı altındaki kişi savunma imkânlarından yararlandırılmalıdır (*Adem Hüseyinoğlu*, § 36).

33. Bununla birlikte somut olayın özel koşullarında kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlarda -adli suç ve cezalara nazaran- sorumluluk karinelerine ilişkin standartların daha esnek yorumlanması mümkündür. Ancak bu durumda dahi ispat bakımından kullanılan karinelerin masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaşmaması gerekir (*Ahmet Altuntaş ve diğerleri*, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Başvuruya konu olaydaki kabahatin oluşması için tarım arazilerinin amacı dışında kullanılarak tarımsal niteliğinin bozulması gerekir (bkz. §§ 18, 19). Olayda tarla vasıflı arazinin moloz dökülerek doğal yapısının bozulduğu ve arazinin tarımsal niteliğinin kaybedildiği idare tarafından tespit edilerek bu husus mahallinde tutanak altına alınmış ve 27/6/2016 tarihli yazı ile başvurucuya bildirilmiştir. Başvurucu hakkında izinsiz olarak tarım arazisinin toprak yapısının bozulduğu ve verilen süreye rağmen arazinin eski hâline getirilmediği gerekçesiyle 31.185 TL idari para cezası uygulanmıştır.

35. Başvurucu, tarım arazisinin amacı dışında kullanılarak tarımsal niteliğinin bozulduğu belirtilen tarihlerde yurt dışında ikamet etmekte olduğu ve buna bağlı olarak kabahatten kendisinin sorumlu tutulamayacağı yönündeki itirazlarını Hâkimliğe bildirmiştir. Başvurucu itirazında, Türkiye'de yaşayan oğlu tarafından ilgili idari mercilere başvurularda bulunularak arazinin tarımsal niteliğinin moloz dökülmesi suretiyle bozulduğu hususunun idareye ihbar edildiğini de ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca ilgili idari mercilere yapılan bu ihbarlarda araziye moloz dökme kamyonunun plakasının görüldüğü bazı fotoğraflara da yer verildiğini, bu durumda sorumluların tespit edilmesi gerekirken araziye moloz dökmediği hâlde kendisinin ceza yaptırımına maruz kalmasının hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

36. Hâkimlik, taşınmazın tarımsal arazi vasfının başvurunun mülkiyetinde olduğu tarihlerde yitirdiğinin dosyada yer alan bilirkişi raporu ve diğer belgelere göre tespit edildiğini belirtmiştir. Başvurucunun bu tespiti ilişkin herhangi bir itirazı bulunmamaktadır. Başvurucu, arazinin tarımsal niteliğinin bozulmasına sebep olan moloz dökme eyleminin faillerin ortaya çıkarılmamış olmasından yakınmaktadır. Hâkimlik, başvurunun kabahatten

sorumlu tutulamayacağı ve eylemin faillerinin ortaya çıkarılması amacıyla ilgili idari mercilere ihbarda bulunulduğu yönündeki savunmasını değerlendirmiş; kabahate konu taşınmazın 20/5/2013 tarihinde başvuru tarafından satıldığını vurgulayarak bahse konu ihbarların bu tarihten sonra yapıldığının altını çizmiştir. Bununla birlikte Hâkimlik kararına göre taşınmazın tarla vasfını yitirmesinden sonra yapılan bu ihbar, kabahat ile kabahate neden olan eylem arasında herhangi bir irtibat kurmamaktadır. Hâkimlik kararında tarım arazisinin tarımsal niteliğinin kaybedilmesine ilişkin kabahat ile kabahati işleyen kişi olarak başvuru arasındaki tek bağlantı başvuru mülk sahibi olması üzerinden kurulmuştur. Nitekim kararda "*tarımsal arazi vasfının söz konusu taşınmazın mülkiyeti [başvurucuda] iken kaybedildiği*" belirtilmek suretiyle idari para cezası yaptırımının hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 14). Diğer bir ifadeyle salt belli bir statüde (mülkiyet hakkı sahibi) olma, idari para cezası yaptırımı uygulanmasına gerekçe yapılmıştır.

37. Benzer bir şikâyetin incelendiği *Ahmet Altuntaş ve diğerleri* kararına konu olayda başvuru maliki oldukları tarım arazilerinde *anız yakılması* eylemi kabahate konu edilmiş ve başvuru hakkında maliki oldukları tarım arazilerinde anız yakıldığının tespit edildiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanmıştır. Başvuru tarafından söz konusu idari para cezalarına ilişkin işlemlerin iptal edilmesi talebiyle idare mahkemeleri nezdinde iptal davaları açılmıştır. Başvuru taleplerini inceleyen idare mahkemeleri anız yakma eyleminin mülk sahiplerince gerçekleştirildiğine dair fiilî karineden yararlanmıştır. Anayasa Mahkemesi yaptığı değerlendirmede derece mahkemelerinin somut olgular yerine aksi ispat edilemeyecek fiilî karineden yararlanarak kabahatin işlendiğine karar verdiği, ispat bakımından kullanılan karinenin masumiyet karinesini ihlal eder boyuta ulaştığı kanaatine varmıştır (*Ahmet Altuntaş ve diğerleri*, §§ 35-37). Somut olayda da anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

38. Dolayısıyla suç isnadı altındaki başvuru salt belirli bir statüde (mülkiyet hakkı sahibi) olması nedeniyle cezalandırılarak otomatik olarak suçlu konumuna düşürüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucuya savunma imkânı tanınmış olması da masumiyet karinesinin ihlalini telafi etmemiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

“(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

41. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

42. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

43. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

44. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

45. İncelenen başvuruda Manisa 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yapılan yargılama sonucu masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

46. Bu durumda masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise usul hukukunda yer alan benzer kurumlardan farklı ve bireysel başvuruya özgü bir düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yeniden yargılama sürecinde mahkemelerce yapılması gereken iş, öncelikle hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılmasından ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili hâkimliğe gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

47. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.849,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2017/2828 Değişik İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2018/7477
Karar Tarihi : 27/10/2021

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN